

AKADEMIN FÖR UTBILDNING OCH EKONOMI
Avdelningen för utbildningsvetenskap

Högläsning i samband med digitala redskap

En litteraturstudie om högläsning i samband med digitala redskap och dess betydelse för barns literacyutveckling

Caroline Damberg och Malin Harjula

År 2020

Examensarbete, Grundnivå (yrkesexamen), 15 hp
Didaktik
Förskolläroprogrammet

Handledare: Annika Elm
Examinator: Kerstin Bäckman

Damberg, C., & Harjula, M (2020). *Högläsning i samband med digitala redskap – En litteraturstudie om högläsning i samband med digitala redskap och dess betydelse för barns literacyutveckling*. Examensarbete i didaktik. Förskolläraryrket. Akademin för utbildning och ekonomi. Högskolan i Gävle.

Sammanfattning

Syftet med detta examensarbete är att undersöka digitala redskaps betydelse i samband med högläsning och barns literacyutveckling.

Med utgångspunkt i att högläsning sker i samspel med andra, använder vi literacy och sociokulturell teori som teoretiska utgångspunkter i examensarbetet. Metoden består av en litteraturstudie och resultatet bygger på 21 publikationer som tagits fram genom databassökning. Publikationerna har bearbetats, granskats, analyserats och sammanställts.

Resultatet av litteraturstudien bekräftar att forskning som gjorts kring högläsning i samband med digitala redskap övervägande utgår från vuxnas föreställningar kring vad som är bäst för barnen. Den forskning som studerats visar att barn i dagens samhälle kräver mer färdigheter och kunskaper samt behöver anpassa sig till de ständigt skiftande av nya former av texter. Trots att interaktionen mellan vuxna och barn ses som en nödvändig faktor i hur kvalitén på högläsningen blir, visar flera forskningsresultat att interaktionen minskar vid högläsning som sker digitalt. Vårt resultat visar också att barn som har långvarig exponering av digitala redskap anses ogynnsamt för deras sociala och emotionella relationer trots att många barn idag spenderar stor del av deras vakna tid vid digitala skärmar. Slutsatsen är att nuvarande forskning är mer kritisk, än positiv till den högläsning som sker i samband med digitala redskap och att den analoga högläsningen fortfarande värdesätts högst i förskolan.

Nyckelord: Analog högläsning, barns literacyutveckling, digital högläsning, förskolläraroll, interaktion, multimodalt lärande, sociokulturellt perspektiv

Förord

Tack!

Vi vill ägna ett stort tack till vår professionella och tillmötesgående handledare Annika Elm, för det stöd och den respons vi fått under hela examensarbetets gång. Vår förhoppning är att detta examensarbete ska göra intryck, väcka tankar och bidra till reflektioner för yrkesverksamma inom förskolan. Till sist tackar vi varandra för ett gott samarbete.

Gävle 2020

Caroline Damberg & Malin Harjula

Innehållsförteckning

Inledning	1
Syfte och frågeställning	3
Bakgrund	4
Tidigare forskning	5
Högläsningens betydelse	7
Teoretisk utgångspunkt och för studien aktuella begrepp	9
Literacy	9
Sociokulturellt perspektiv	10
Begrepp	12
Metod	13
Val av metod	13
Urvalskriterier	15
Databaser	15
Sökstrategi	16
Sökprocessen och kvalitetsgranskning	18
Tabell 3. Kvalitetsgranskning	18
Resultat	19
Barns förmågor att fungera i ett digitalt samhälle	19
Digital högläsning i ett socialt sammanhang	20
Förskollärarens roll vid digital högläsning	22
Digitala böcker och analoge böcker	23
Diskussion	25
Metoddiskussion	25
Resultatdiskussion	26
Interaktionens roll i högläsning	28
Högläsningens betydelse	28
Slutsats	30
Didaktiska implikationer	30
Fortsatt forskning	31
Referenslista	33
Bilaga	41

”Jag vet inte om alla föräldrar ännu har fattat att det där med högläsning, Det är rena nöjeslivet. Inget kan vara mer stimulerande för familjekänslan än just detta Att man gör någonting gemensamt. Och ingenting kan ersätta boken, när det gäller att locka fram gemensamma skratt eller rentav tårar.”

(Lindgren, s. 52, 2007)

Inledning

Förskolan betraktas som en social plats där den större delen av barnens dag består av socialt samspel, olika kamratkulturer och vänskapsrelationer. Dessa element gör att barn i förskolan skapar en kulturell värld som består av både uttalade och outtalade handlingar där regler, förväntningar och krav blir en del av barnens vardag. Barnens främsta fokus går ut på att värna om deras rättigheter både till sociala relationer och materiella ting. Barns kommunikativa lärande och förmåga bildar en grund i deras språkliga och sociala värld (Jonsdottir, 2007) och därför anses barns språkutveckling som en viktig del i deras utveckling. I förskolans läroplan (Skolverket, 2018) framgår det att förskolan ska ge barnen förutsättningar och kunskaper så barnen lär sig kommunikation, relationsbildning och utvecklar sin kompetens för att klara av det informationsflöde som finns idag och som anses vara värdefullt för att förstå de samhälle vi lever i.

Under vår verksamhetsförlagda utbildning som ingår i förskolläraryrket har vi erfarit att läsvanor varierar mellan förskolor. De variationer vi främst har uppmärksammat är barns tillgång till böcker, hur ofta högläsning skett spontant eller planerat, om högläsningen skett analogt eller digitalt och hur barnens engagemang till högläsning sett ut. Den snabba digitala utvecklingen i samhället har bidragit till att hjälpmedel i form av applikationer och nedladdningsbara program ökat och gjort att de flesta människor på något sätt dagligen kommer i kontakt med digitalisering (IIS, 2016). Barn idag växer upp i ett multimodalt informations-samhälle och tillgången till digitala redskap ökar i snabb takt och barn får i ung ålder ta del av dessa kulturella upplevelser.

Barn lär sig genom teve och video, dels hur de ska urskilja bilderna på en skärm, dels koderna och konventionerna till hur en berättelse utspelas (Fast, 2013).

I det här examensarbetet vill vi belysa vad tidigare forskning säger om högläsning i samband med digitala redskap och dess betydelse för barns literacyutveckling. Baserat på våra erfarenheter från förskolan upplever vi att barn visar mer intresse och verkar mer motiverade för den digitala högläsningen än den analoga högläsningen. Vi finner därför det intressant att undersöka detta vidare. Examensarbetet har sin grund i ett didaktiskt perspektiv som omfattar förståelsen om lärande och vilka faktorer som undervisning påverkas av (Skolverket, 2020). I det här examensarbetet kommer vi genomgående att använda begreppet högläsning, då vi avser läsning som sker gemensamt med andra.

Syfte och frågeställning

Syftet med examensarbetet är att undersöka högläsning i samband med digitala redskap och dess betydelse för barns literacyutveckling. Utifrån syftet har följande frågeställning formulerats:

Vad visar tidigare forskning om högläsning i samband med digitala redskap och dess betydelse för barns literacyutveckling?

Bakgrund

I detta avsnitt kommer bakgrund till litteraturstudien förklaras, samt vad tidigare forskning säger för att få en djupare förståelse för det befintliga forskningsfältet och litteraturen. En stor del av detta avsnitt kommer att beröra högläsningens betydelse för barns literacyutveckling i samband med digitala redskap.

Barn kommer ständigt i kontakt med digitala redskap och det har blivit en stor del av många barns liv. Digitala redskap fungerar som ett sätt att umgås på men också ett sätt för vårdnadshavare att få möjlighet till fritid, eftersom digitala redskap i många fall ses som en barnvakt. När det kommer till barns utveckling och lärande anser Lagercrantz (2017) att ett passivt tevetittande och för mycket skärmtid kan försena barns läs och skrivutveckling och en risk finns att barnens totala skärmtid går ut över barnens tid för lek, analog läsning och social samvaro. Det kan i sin tur leda till att barn med för mycket skärmtid, kan få svårigheter med uppmärksamhet, sömn, vikt och socialt beteende. Vidare påpekar Lagercrantz att digitala redskap inte anses kunna ersätta den direkta kontakten mellan barn och vuxna och användandet av digitala redskap minskar det sociala samspelet.

Digitaliseringens ökning i samhället medför att människor förväntas ha en viss förkunskap inom digitalisering för att få möjlighet att fungera i dagens samhälle, trots detta framgår det i en studie utförd av Eckeskog (2019) att det inom förskolan finns dålig kunskap kring olika digitala redskap. Eckeskog redogör för resultat som visar att förskollärare anser att barn bör arbeta och utforska praktiskt med händerna och att digitalisering därför är något som förskollärare inte kan stå för i sitt yrkesutövande. Detta kan bli en utmaning då digitala redskap enligt styrdokument numera ska ingå i förskollärarens ansvar att erbjuda barnen för utveckling och lärande. Eckeskog poängterar dock att förskollärarnas inställning till digitala redskap har förändrats efter att de själva fått testa de olika redskapens användningsområden. *To grow up healthy, children need to sit less and play more* (WHO, 2019) antyder att god sömn och aktiv lek är viktiga delar i barns liv och menar att barn under fem år bör spendera mindre tid stillasittande i samband med digitala redskap. För att generellt förbättra människors livshälsa bör fokus på hälsa påbörjas redan vid födseln. Det som anses viktigt i dagens samhälle, är inte att inkludera digitala redskap för att barnen ska anpassas till samhällets utveckling. Att återbringa och bevara barns aktiva lek, sociala samspel och

sömmönster anses som viktigare än digitalisering (WHO, 2019). I studien poängteras också vikten av att barn får flera timmar sammanhängande sömn och det innebär att barn 0-5 år bör ha minst tio timmars sömn per natt och att endast en timme per dag bör avsättas till digitala redskap då den timmen anses tillräcklig.

En stor del av barns språkliga kommunikation sker med hjälp av skrift, barn möter dagligen skriftspråket i form av text både digitalt och i form av text på mjölkpaket, reklampelare, stadsbussar och tidningar, därför har barn tidigt en förståelse för skriftspråkets viktiga roll i samhället (Håkansson, 2014). Att litteracitet är en viktig del i barnens kunskapsutveckling är ett resonemang som också förs av Fredriksson och Taube (2012) som menar att litteracitet har betydelse för individens möjligheter att i framtiden engagera sig i samhällsfrågor.

För att poängtera högläsningens betydelse och dess samband med interaktioner har vi bland annat tagit del av Svenssons (2009) resonemang kring interaktioner vid läsning. Svensson (2009) påpekar att läsning skapar interaktioner mellan lärare och barn som möjliggör för reflektion och diskussion. Hon hävdar att läsning stimulerar barns språkutveckling och skriftspråk men betonar att kroppsspråk och mimik är viktiga inslag. Kjällander och Riddersporre (2019) nämner att vissa forskare lyfter fram en tanke om att digitala redskap minskar den sociala interaktionen mellan barn, medan andra forskare visar att barn är sociala när de använder digitala redskap.

Tidigare forskning

Barn ska ses som demokratiska medborgare och ska inkluderas i frågor som rör deras vardag i förskolan. Björklund (2008) poängterar att det är en demokratisk rättighet att barn få lära sig läsa och skriva och att det har betydelse för barns möjlighet att ta del av och påverka de samhälle de lever i, både nu och i framtiden.

Digitala redskap har tidigare ansetts som ett ovanligt inslag inom undervisning och det relaterades till något som barn ägnade sig åt på fritiden (Steinkuehlers, 2010). Trots detta visade Steinkuehlers resultat att när barn använde digitala redskap ökade barnens motivation och engagemang och detta troddes bero på att barnen fann situationen intressant. Detta kan liknas med Nilsen (2018) som menar att det som avgör hur barns förutsättningar för utveckling och lärande blir dels beror på hur digitala redskap

används, dels vilken interaktion som uppstår. Interaktionen och det sociala samspelet blir därför en viktig utgångspunkt i barns användande av digitala redskap i samband med högläsning, för att barnen ska få möjlighet att reflektera och diskutera, men också för att kunna koppla berättelsens innehåll till egna erfarenheter. Beroende på om högläsningen sker digitalt eller analogt påverkar det barns interaktioner med varandra, vilka kan få olika konsekvenser eftersom interaktionen anses vara viktigt i barns utveckling. Barns lärande ska baseras såväl på samspelet mellan vuxna och barn, som på att barnen lär av varandra. Kjällander (2016) redogör för att förskollärare strävar efter det kollektiva lärandet i arbetet med digitala lärmiljöer, med det menar hon att de centrala ska vara interaktionen som sker mellan barn och inte interaktionen som sker till det digitala redskapet. Nilsen (2018) ser risker med att digital högläsning kan bidra till att barnen tappar det sociala samspelet både i den verbala och den icke-verbala kommunikationen. Neuman, Wong och Kaefer (2017) har i sin studie jämfört hur barns literacy utvecklades beroende på om de hörde en berättelse i en analog bok eller digital bok och det framgick att barnen uppfattade berättelserna lika bra, oavsett läsmetod. Deras resultat tyder på att det inte är vilken metod berättelsen blir uppläst på som är avgörande, utan snarare berättelsens innehåll. Vikten av förskollärarnas engagemang och inställning till digitala redskap kan vara mer avgörande än den kunskap som förskolläraren innehar. Ett resonemang som förs av Kristensen (2018) som menar att förskollärare inte behöver förkunskaper kring digitala redskap i undervisningen, det viktiga är förskollärares nyfikenhet och det gemensamma lärandet kring digitala redskap.

Utvecklingsfördelar med delad högläsning är interaktionen som förekommer runt böcker, särskilt för de yngsta barnen som är beroende av vuxna för att förstå bokens innehåll. Med delad högläsning menar vi att läsningen sker tillsammans med andra, där bokupplevelsen sker gemensamt. De interaktioner som sker vid delad högläsning, inkluderar mängden ord som talas, hur innehållet förmedlas och anpassas, samt betydelsen av att kommunicera om berättelsens innehåll för att stödja barns literacyutveckling (Pihlgren, 2019). Läsning ses som en stor del av förskolans verksamhet och anses vara en av de viktigaste aktiviteterna vuxna kan göra tillsammans med barn.

Högläsningens betydelse

Högläsning kan bidra till att barn lär sig saker om livet och om andra människor, det kan också ge barnen erfarenheter om språkets och läsandets uppbyggnad. I det här examensarbetet är det därför av betydelse att redogöra för varför vi ska läsa för barn. Liberg (2003) förespråkar ett gemensamt lyssnande till högläsning då hon menar att det kan stödja social samvaro, identitetsskapande och även stimulera barns fantasi. Barns språk-, läs- och skrivutveckling kan gynnas om de redan i förskolan får ingå i språkgemenskaper där högläsning och diskussion av böcker tillämpas menar (Pihlgren, 2019).

Vid högläsning kan det skapas en relation mellan vuxna och barn vilket i sin tur kan skapa förutsättningar till reflektion och samtal kring bokens innehåll. Barnen lär sig se bilder, bokstäver och symboler. Helmersson Olsson och Malmberg (2016) har i en rapport uttalat sig om att digitala böcker mer ses som multimodala än vad analoga böcker gör, eftersom text, bild och ljud kan integreras samtidigt. Detta skiljer sig mot Selander och Kress (2017), som menar att begreppet multimodal är ett samlingsnamn för dels ljud, bild och text, dels för social samvaro, blickar, kroppsspråk och beröring, de anser därför att högläsning i samband med analoga böcker bör ses som multimodala.

För att göra en lässituation meningsfull för barn kan följande frågor ställas, för vem läser vi, varför läser vi, hur väljer vi att läsa samt vad läser vi. Genom att tillämpa dessa frågor kan barnen närma sig och sätta sig in i andras perspektiv och kultur (Axelsson, Bergöö, Brink, Fast, Jönsson & Kåreland, 2013). När frågor ställs så synliggörs syftet med läsningen och det bidrar till en större förståelse för läsningens innebörd och vidare för dess inverkan på barns literacyutveckling. Högläsning kan bland annat fungera som ett sätt att introducera nya ord och meningsuppbyggnader för barnen. Att diskutera nya ord tillsammans med barn, kan stödja barns förståelse för textens sammanhang, de kan även stödja barns utveckling av ordförråd och medverka till ny förståelse för olika texter (Edwards Santotro, Chard, Howard & Baker, 2008).

För att främja barns fonologiska medvetenhet och kunskap om språkljud, bör högläsning värderas högt och prioriteras eftersom högläsning har visat sig ha en betydande roll i barns förmåga att hantera språkljud (Damber, 2015; Lawson, 2012). Högläsning kan också ha ett mervärde, likt Lundbergs (2010) beskrivning om att barn

utvecklar förmågor om berättelsens uppbyggnad. När barn förstår en berättelseuppbyggnad kan det leda till att barnen upptäcker mönster som de senare vid andra tillfällen kan känna igen och där börjar barns lära om skriftspråket. Lundberg (2010) hävdar dock att det finns vissa färdigheter en vuxen bör beakta när det kommer till högläsning med barn och det är att kunna fånga och bevara barnens intresse och uppmärksamhet. De färdigheter som är betydande i samspelet mellan vuxen och barn, och som krävs av en vuxen när de läser med barn är att läsa med uttrycksfullhet, med rätt tempo och betoning.

Flera studier visar att barn dagligen kommer i kontakt med digitala redskap och att tillgängligheten hela tiden ökar, detta problematiseras av Trageton (2014) som menar att digitala redskap ständigt behöver uppgraderingar som produceras och kommer ut på marknaden. Digitala redskap ses som en förbrukningsvara där en surfplatta har ett bäst-före datum. Detta ser Trageton (2014) som en förlust, eftersom de äldre versionerna av digitala redskap skrotas vilket resulterar i en påverkan på både ekonomi och miljö. En annan kritisk aspekt är det ständiga behovet av att komplettera den digitala undervisningen, eftersom många digitala redskap inte är framställda till barn, det kan medföra att förskolor behöver köpa in kompletterade digitala redskap som hjälper till att inkludera alla i undervisningen.

Teoretisk utgångspunkt och för studien aktuella begrepp

I detta avsnitt redogör vi för de perspektivtaganden som vi har använt oss av i vår analys och tolkning av insamlade publikationer. Vi redogör senare i kapitlet för centrala begrepp som är av betydelse i examensarbetet.

Literacy

I vår litteraturstudie använder vi oss av literacy som teoretiskt perspektiv, detta för att kunna förstå, tolka och analysera vårt insamlade material.

Literacy är ett engelskt begrepp som kan jämföras med litteracitet. Fast (2008) benämner det likvärdiga engelska ordet för litteracitet som literacy och de anses innefatta något som individer använder sig av i omgivningen och som är kopplat till sociala aktiviteter utifrån arv och kultur. Fast menar att barn använder literacy på olika sätt genom att titta på bilder, lyssna eller samtala kring den skrivna texten. Det ger barnen möjlighet att bearbeta verkliga händelser, känslor och vilket i sin tur kan ha en påverkan på barns individuella utveckling. Literacy benämner Ellvin (2006) som en social handling där lärandet uppstår i samspel med andra. Den ökande utvecklingen inom digitala redskap gör att det uppstår nya sätt att upptäcka skrift och tecken på, Ellvin poängterar att barns literacy kan utföras med hjälp av olika metoder, exempelvis genom att tillföra digitala redskap, det är ett modernare sätt att se på literacy.

Begreppet litteracitet har länge varit relaterat till endast läs och skriv aktiviteter. En nyare begreppsbyggnad om litteracitet menar Björklund (2008) är att det nu även innebär en förståelse för sin omvärld och miljö, och utvecklas till att också innefatta både gester, symboler, ikoner, bilder och musik. Litteracitet ses som en social praktik och genom att barn tidigt får ta del av litteracitetsaktiviteter får de erfarenheter och kunskap som de sedan kan ha nytta av i samhället. Litteracitet är något som barn tillägnar sig långt innan den formella undervisningen, som senare sker i skolan, eftersom begreppet inkluderar även att tala och lyssna (Björklund, 2008).

Eftersom vårt examensarbete syftar till att undersöka barns literacyutveckling i samband med digitala redskap, är det därför av betydelse att redogöra för begreppets innebörd.

Sociokulturellt perspektiv

Med bakgrund av att literacy är förenligt med social samvaro har vi även valt att utgå från grundläggande perspektiv inom teoribildning.

Socialt samspel och samarbete är något som betraktas som avgörande för att lärande ska ske enligt den sociokulturella teorin. Att lärandet sker i samspel med andra, gör att det blir betydelsefullt för oss att använda en sociokulturell teori som härleds till Vygotskij. Det stöds av Libergs (2005) tankar om att de sociokulturella sammanhang som barn befinner sig i, är en väsentlig aspekt i läs och skrivutvecklingen. Förskolan är en plats där gemenskap är centralt, i förskolan lär barn tillsammans och av varandra. Engdahl och Ärlemalm-Hagsér, (2015) anser att förskolan är den plats där barnet möter världen och världen möter barnet. De menar att arbetet som förskollärare både innebär att dels arbeta nära barn i grupp, samt dels är ett uppdrag för samhället. Barn tillsammans med vårdnadshavare och förskollärare både skapar och upprätthåller kulturer.

Barns skrift och språkutveckling kan främjas av social samvaro och bidra till ett livslångt lärande. Liberg (2005) menar att det är de gem samma samtalen som ger texterna sitt liv och hjälper barn att med hjälp av fantasin skapa mentala bilder till den skrivna berättelsen. Detta kan sammanliknas med Barlebo Wenneberg (2000) som bedömer att språket är socialt konstruerat och en grundläggande del i barns kunskapsutveckling. Fast (2008) har liknande tankar när hon påtalar att lärandet sker kontinuerligt i det dagliga mötet med andra människor, vilket innebär att det inte går att avgöra en specifik tidpunkt då lärandet startar. Dessa resonemang skulle innebära att barns inlärning inte är förlagd till förskolan utan kan ske i andra sociala miljöer, som exempelvis affären, lekplatsen eller på bussen. Kognitiv förmåga kan förklaras som att barn utvecklar sin förmåga att lyssna, iaktta, känna, organisera och ta emot intryck. Barns kognitiva förmåga är av betydelse för utvecklingen och lärandet genom att det hjälper barn att få en förståelse för hur språket är uppbyggt, detta bidrar till att barn utvecklar sin kommunikativa förmåga (Håkansson, 2014).

Inom det sociokulturella perspektivet är mediering ett centralt begrepp. Begreppet mediering kommer från tyskans ”*vermittlung*” och betyder förmedla. I ett sociokulturellt perspektiv tolkas mediering som människors sätt att tolka och förstå omvärlden på med hjälp av olika redskap. Mediering innebär att människan inte upplever världen direkt

utan att vi agerar och får syn på omvärlden i samspel med andra människor och externa redskap. Redskap som kan användas är antingen fysiska eller intellektuella (Säljö, 2005). När vi tolkar och analyserar vårt insamlade material, vill vi få en förståelse för barns lärande i en social kontext, till exempel lärande genom högläsning i samband med digitala redskap. Genom att tillämpa denna teori kan vi analysera hur barn agerar tillsammans med ett digitalt redskap. På det sättet kan vi få en djupare förståelse för barns handlande och hur barnen agerar i sociala sammanhang med hjälp av artefakter. Säljö (2005) menar alltså att mediering innebär att människors tänkande präglas i vår kultur och de intellektuella och fysiska redskap vi använder oss av i det sociala lärandet.

Begrepp

I vår litteraturstudie benämns olika begrepp som kan behöva en ytterligare förklaring. I kommande avsnitt redogör vi kortfattat för centrala begrepp och dess betydelse i vår litteraturstudie.

- *Multimodalitet* handlar om de resurser som människan använder för att tolka världen och skapa mening i olika sociala sammanhang. I en multimodal undervisning används flera olika uttrycksformer för att kommunicera ett budskap. Säljö, (2005) belyser digital och multimodal teknik som kan bidra till viktiga medierade redskap och han menar vidare att digitala artefakter och informationsteknik är faktorer som påverkar vad vi lär, hur och vad vi vet samt hur vi hanterar kunskap. Utifrån Säljös resonemang om att digitala artefakter påverkar hur vi tar till oss kunskap använder vi oss av denna begreppsbeskrivning om multimodalitet i vårt examensarbete.
- Med *högläsning i samband med digitala redskap* menar vi i denna studie att en vuxen läser en digital bok högt för barn, det kan även innebära att en bok läses upp med berättarröst. Eftersom vi utgår från att högläsningssprocesser sker i ett sociokulturellt sammanhang menar vi att digital högläsning är något som sker gemensamt tillsammans med andra, vilket även poängteras av Lundgren Öhman (2014) som skriver att digitala redskap kan användas som hjälp för att kommunicera, interagera och reflektera. Vi har därför inte inkluderat lässituationer som sker enskilt för ett barn, eller barn som på egen hand läser.
- Vi redogör för begreppet *fonologisk medvetenhet* med stöd av Wolffs (2017) beskrivning av fonologisk medvetenhet och dess betydelse för barns tidiga literacy. Wolff menar att fonologisk medvetenhet innebär att barn får förståelse för språkets ljudstruktur och förmåga att se till formen av språket istället för betydelsen av det talade språket. I vårt arbete har vi använt begreppet fonologisk medvetenhet då vi anser att begreppet har betydelse i lässammanhang då det innebär en medvetenhet om språkets uppbyggnad.

Metod

I detta avsnitt redogör vi för val av metod samt beskriver hur vi gått tillväga för att söka publikationer som är relevanta till vårt syfte. Vi beskriver hur vi gått tillväga när vi samlat in våra publikationer och presenterar en tabell som visar vårt urval av publikationer, vilka databaser vi använt oss av, samt vilka begränsningar vi gjort i vår sökning.

Val av metod

En litteraturstudie har valts eftersom syftet var att få en bild av forskningsläget, det vill säga att få en överblick över vilken forskning det tidigare gjorts om ett visst ämne. En litteraturstudie ställer frågor till litteraturen istället för att ställa frågor till andra personer. För att kunna få svar på vår forskningsfråga krävdes att vi valde ut och prövade olika publikationer. Genom att vi påvisade likheter och skillnader kunde vi göra en sammanställning likt det sätt Stukát (2011) beskriver som att idéer förs samman från skilda håll, för att sedan kunna bilda en uppfattning och göra tolkningar av materialet vi fått fram. En sådan metod kallas för metaanalys där vi skiljer ut likheter och skillnader och flera studiers liknande resonemang ger användbara resultat och där enstaka studier som lyfter resonemang inte blir lika trovärdiga och därför inte ger oss några säkra svar (Eriksson Barajas et al., 2013).

När vi sökte efter publikationer hittade vi många publikationer som innefattade ämnet högläsning i jämförelse med digital högläsning och en mindre del som direkt fokuserade på digital högläsning. Det gjorde att vi ibland fick specificera våra sökord för att begränsa sökningarna. För att vi skulle få en inblick i aktuell forskning, valde vi i vår studie att granska 21 publikationer inom vårt valda ämne. Anledningen till att vi har valt 21 publikationer är för att om flera studier visar återkommande resultat tolkas de ge större trovärdighet än om studierna skulle visa olika resultat (Eriksson Barajas et al., 2013).

För att publikationerna vi granskat skulle vara av god kvalitet och tillförlitliga, krävdes att de uppfyllde särskilda kriterier, till exempel att de var peer reviewed granskade, vilket betyder att publikationer varit kritiskt granskade av experter och erfarna forskare innan publicering. Vi valde att granska publikationerna efter Eriksson Barajas et al.

(2013) värderingsmall med utgångspunkter som behandlade publikationernas syfte, metod, resultat samt design. Det var av vikt för oss att publikationerna fanns tillgängliga i full text format. För att undvika att slumpen skulle påverkat studiernas slutsatser, hade dessa kriterier betydelse. Eftersom vår forskningsfråga baserades på att undersöka vad forskning sagt om de eventuella mervärden användandet av digitala redskap kan ha i samband med högläsning, skulle inte enkäter, intervjuer och observationer gett svar på vår fråga, och de metoderna valdes därför bort.

Vår litteraturstudie innefattade både kvalitativa och kvantitativa publikationer som undersökte betydelsen av högläsning i samband med digitala redskap. Eriksson Barajas et al. (2013) förklarar skillnaden mellan kvalitativ och kvantitativ forskningsansats och att en kombination av dessa kallas för mixad metod. För att vi djupare skulle kunna få en uppfattning för forskningsfältet använde vi oss av en mixad metod, det gjorde att vi kunna belysa fenomenet utifrån olika synvinklar (Eriksson Barajas et al., 2013). En kvalitativ forskningsansats förklarar djupgående händelseförloppet och beskriver vad och varför händelser skett. Kvalitativ forskning använder vanligtvis inte statistik eller siffervärden för att redovisa resultat, istället lägger forskaren fokus på känslor, attityder, åsikter och erfarenheter. Med grund i en kvalitativ metod har vi tagit ställning till vår förförståelse, med förförståelse avses den kunskap som vi hade inom det valda området. När vi i detta examensarbete utfört kvantitativ forskning har vi format en frågeställning utifrån en hypotes vi haft angående resultatet som vi skulle få fram och testat detta. Enligt Eriksson Barajas et al. (2013) innefattar en kvantitativ metod att genom olika datainsamlingsmetoder som frågeformulär och granskningar kunna skapa sig en helhetsbild och se samband, förutsäga och förklara ett fenomen.

Med stöd i Eriksson Barajas et al. (2013) strävade vi efter att vara sakliga och ha distans till de publikationer vi granskat och analyserat, för att undvika att förutfattade meningar påverkade resultaten.

Urvalskriterier

Det fanns tydliga kriterier för de urval vi har gjort när litteraturen har sökts fram (Bryman, 2008). Våra urvalskriterier hade en tidsperiod på 7 år, vilket innebar att publikationer som var skrivna före 2013 inte inkluderades i föreliggande studie. Vi har med medvetenhet granskat och redovisat utgångspunkterna av studierna och öppet redovisat dessa, inte stulit forskningsresultat av andra och har valt att bedriva vår forskning utan att skada andra individer (Vetenskapsrådet, 2017). Valet att inkludera publikationer skrivna på engelska gjordes efter upptäckten om att utbudet av publikationer skrivna på svenska inte var stort. Hänsyn har tagits till att visst utrymme för feltolkningar kan ske i översättningen och kan påverka resultatet trots att vi ansett att vi har god förmåga i att förstå engelsk och svensk text. I litteraturstudien valdes att inkludera publikationer som riktat sig till skolan och som innefattat digital läsning därför att vi ansåg att sådan kunskap är relevant även inom förskolans utbildning. Publikationer som handlade om lärares erfarenheter om digital högläsning valdes bort eftersom sådana publikationer inte var relevanta till syfte och frågeställning.

Databaser

På högskolan i Gävles universitetsbibliotek Discovery tog vi hjälp av bibliotekets sökguide för att söka användbara publikationer inom det valda ämnet. I litteratursökningen användes databaserna ERIC och Google scholar för att vi funnit att de databaserna varit tillgängliga, tydligt orienterade och sökningarna gav högt sökresultat. I litteratursökningen har vi valt att manuellt avgränsa sökord (tabell 1) som ansetts vara relevanta. För att hitta relevant litteratur har vi formulerat lätta frågor eller sökord, samt analyserat om publikationerna varit aktuella i dagens vetenskapliga forskning. För att inkludera flera ord i sökningen användes tilläggsord som hjälpte till med det, de orden var AND (A AND B) som hittade publikationer som innehöll båda orden vi sökte, samt gav oss en smalare sökning. Vile vi istället hitta publikationer med något av våra sökord inkluderade, använde vi oss av OR (A OR B), med hjälp av OR gavs ett bredare sökresultat. För att ytterligare begränsa sökningen användes NOT (A NOT B) som gav oss första sökordet men som inte innehöll de andra sökordet (Eriksson Barajas et al., 2013).

Sökstrategi

I presentationen av sökprocessen har vi gjort en tabell som vi benämnt tabell 1 och där har vi presenterat en översikt av sökprocessen, vilket inneburit en kartläggning av sökord som använts, vilka avgränsningar som gjorts, hur många titlar och abstract vi läst samt vilka publikationer vi valt att behålla i vår granskning.

Tabell 1. Översikt av sökprocessen.

Databas	Sökord	Antal träffar	Avgränsningar	Läst titlar	Läst abstract	Behållit
Google Scholar	Litteracitet, språkutveckling, svensk förskola	1150	När som helst, sortera efter relevans, inkludera citat, inkludera patent.	11	3	1
Google scholar	Läsa och förstå, Skolverket	41300	När som helst, sortera efter relevans, inkludera patent	4	1	1
Google scholar	Digitala läsandet	9390	När som helst, sortera efter relevans, inkludera patent	7	2	1
Google scholar	Artikel, Barns litteracitet	1320	När som helst, sortera efter relevans, inkludera patent	5	1	1
Google scholar	Electronic AND print books	1 660 000	När som helst, sortera efter relevans, inkludera patent	10	4	1
ERIC	Digital reading in preschool	236	Peer Reviewed, full text available	2	2	1
ERIC	Reading preeschool AND digital	3	Peer Reviewed, full text available	3	3	1
ERIC	Digital resources AND preschool	14	Peer reviewed, full text available	1	1	1
ERIC	Reading aloud, preschool digitally	33	Peer reviewed, full text available	3	3	1
ERIC	Preeschool children AND digital	47	Peer Reviewed, full text available	7	3	1
ERIC	Reading digitally	20	Peer reviewed, full text available	1	1	1

ERIC	Reading, digital	241	Peer reviewed, full text available	14	4	3
ERIC	Reading, digital	5	Avgränsad Location – Sweden	5	5	1
ERIC	Literacy AND Pre school AND digital	32	Peer reviewed, full text available	7	2	1
ERIC	Listen to digital books, children	963	Peer reviewed, full text available	15	3	2
Discovery	Digital AND early childhood education AND pre-school	601	Peer reviewed, endast fulltextformat	17	4	2
Discovery	Literacy, AND pre school or kindergarten or early childhood education AND digital	208	Peer reviewed	10	4	2

För att se om publikationerna var relevanta till vår frågeställning och syfte, valde vi att läsa publikationernas abstrakt för att kunna få en begränsning till de vi sökte. Begränsningen gjorde att vi kunde sortera bort de publikationer som inte var relevanta. De publikationer som sorterades bort innefattade innehåll som vi inte kunde koppla till svensk förskola, publikationerna riktade sig till barn som själva läser digitalt eller innefatta högläsning som sker i hemmet. Eftersom vår frågeställning syftar till högläsning i förskolan i samband med digitala redskap, valdes de publikationerna bort. När en systematisk litteraturstudie genomförs finns risk att välja vetenskapliga publikationer som stödjer egna åsikter eller hypoteser, därför har vi i sökandet av publikationer haft ett kritiskt förhållningssätt genom att medvetet valt att utesluta egna ståndpunkter. Det är med stöd av Vetenskapsrådet (2017) vi genomfört vår litteraturstudie utifrån etiskt förhållningssätt. Om vi enbart skulle ha presenterat publikationer som baserats på våra egna åsikter och värderingar hade det funnits en risk att studien blivit oetisk, detta argument stöds också av Friberg (2017). Både svenska och engelska sökord har använts för att finna publikationer som var relevanta till vårt syfte. Eftersom vi valt att använda även engelska begrepp breddades vårt sökresultat

och kunde då finna vetenskapliga publikationer som svarade på studiens forskningsfråga. Sökningarna har framförallt skett mellan 200915–201016.

Sökprocessen och kvalitetsgranskning

Eriksson Barajas et al. (2013) skriver att en kvalitetsgranskning ska innehålla studiens syfte, frågeställningar, urval, datainsamling, analys och tolkning. Detta avgör kvalitén på publikationernas innehåll på ett överskådligt sätt. För att avgöra publikationernas kvalitet har vi utformat en tabell likt de sätt som presenteras av Eriksson Barajas et al. (2013), som har tagit fram en värderingsmall som innefattar sju frågeställningar som ligger till grund för våra tolkningar av granskningen av kvalitén. En kvalitetsgranskning består inte av ett tydligt bedömningsförlopp, men bedömningen av enskild studie kan värderas genom en uppskattad låg, medel eller hög kvalitet. Kvaliteten uppskattas i ett poängsystem, där en uppskattad hög kvalitet innebar 6–7 poäng, medelkvalitet mellan 4–5 poäng samt låg kvalitet mellan 0–3 poäng. Varje ja gav studien 1 poäng och de sju frågeställningar formulerades följande:

1. Är syfte och frågeställning tydligt framskrivet?
2. Är studiens design aktuell för frågeställningarna och syftet?
3. Är urvalet tydligt framskrivet?
4. Är mätinstrumenten tillförlitliga?
5. Är analysmetoden tydligt framskriven?
6. Är syftet i studien besvarad?
7. Är slutsatser och förklaringar relevanta utifrån studiens resultat?

Med utgångspunkt i ovan beskriven kvalitetsgranskning, har vi bearbetat de valda publikationerna och poängsatt utefter frågeställningarna (Eriksson Barajas et al., 2013).

I vår litteraturstudie har endast publikationer med uppskattad hög och medel kvalitet inkluderats.

Tabell 3. Kvalitetsgranskning

Artikel nr	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23
Poäng	6	5	5	7	6	6	4	2	3	6	5	5	7	5	4	6	5	7	4	7	7	4	4

Resultat

I detta avsnitt redovisas litteraturstudiens resultat.

Barns förmågor att fungera i ett digitalt samhälle

Det som är återkommande i våra granskade publikationer är den snabbt växande digitaliseringen i samhället och sättet digitala redskap inkluderas i människors vardagliga aktiviteter. Användandet av digitalisering i vardagen kan innebära allt från att boka en bussbiljett, att registrera ankomst hos tandläkaren eller att betala i en butik. För att kunna vara delaktig i dagens samhälle bör alla, ur ett demokratiskt och likvärdighetsperspektiv få möjlighet att utveckla de färdigheter som krävs för att kunna förstå digitala texter (Rasmusson, 2014), det förutsätter att barn ses som viktiga medborgare som ingår samhället. UNICEF (2018) benämner en del av barns rättigheter vilken är barns rättighet att få tillgång till information via internet, radio och tv och statens ansvar att tillgå med värdigt material som inte kan vara skadligt för barn. I en ständigt föränderlig digital omgivning kräver barn idag mer färdigheter i när det kommer till att förstå digitala redskap och analoga redskap. Detta för att barnen ständigt ska kunna anpassa deras former av literacy och kommunikation, till de ständigt skiftande av nya former av texter (Laidlaw & Wong, 2016). Rasmusson (2014) skriver att analog läsning skiljer sig från digital läsning. Hon lyfter förmågor och färdigheter som krävs för digital läsning, bland annat att kompletterande kunskaper inom literacy krävs för att barn ska kunna få nya möjligheter att utnyttja digitala resurser och dess fulla förmågor. Anledningen till att digitala texter kräver kompletterande kunskaper inom literacy, menar Rasmusson är för att olika typer av texter kräver olika förmågor hos läsaren. Dessa förändringar av texter ställer ökade krav på förskolor och skolors uppdrag och lärare idag måste hitta undervisningssätt som ger barn möjligheter till att både kunna hantera digitala texter och samtidigt ha kvar de analoga texterna.

Barn som växer upp idag benämns ibland som den digitala generationen därför att barn tidigt matas med massor av information via digitala redskap och förskolebarn blir tidigt konsumenter av digitala resurser. Dolgova, Batenova, Emelyanova, Ivanova, Pikuleva och Filippova (2019) gjorde en studie där de frågade 230 barn i åldrarna fem till åtta år, frågor om användningen av digitala redskap. En av frågorna innefattade vad barnen skulle göra om de inte hade digitala redskap och majoriteten av barnen svarade att de

istället skulle spendera mer tid utomhus, rita, cykla och delta i olika aktiviteter. En liten andel av barnen svarade chockerande att de skulle bli väldigt uttråkade eller till och med känna känslan av meningslöshet.

Digital högläsning i ett socialt sammanhang

Ett annat resultat från granskningen är att en av de största förlusterna med långvarig exponering av digitala redskap är förlust av sociala och emotionella relationer (Ivic, 2019). Munzer, Miller, Weeks, Kaciroti och Radesky (2019) studie, visar resultatet att det finns skillnader i vuxnas och barns interaktioner med digital kontra analog bok. Skillnaderna som resultatet redovisar är att det sker färre interaktioner och dialoger mellan vuxna och förskolebarn under digital högläsning. Studiens resultat redogör för att vuxna och barn talar mindre övergripande och samarbetar mindre vid digital högläsning och att de vuxna som ingick i studien ställde färre eller enklare frågor, kommenterade och berättade mindre under förhållanden med digitala redskap. Den dialog som sker hamnar på tekniken istället för den faktiska handlingen. Läsituationer anses vara kopplade till interaktioner mellan vuxna och barn och våra sinnen hjälper oss att minnas information och stödjer lärandeprocessen som främjar barns literacyutveckling. Dessa lässituationer kan vara relaterade till vuxnas användning av vissa strategier som att använda tonläge, att ställa frågor och bekräfta barnen. Strategierna verkar bidra till att barnen aktivt samlar på sig kunskap med alla sina sinnen genom att kommunicera och interagera med andra barn och vuxna (Sapsaglam, Aydin & Toksoy, 2020). Detta liknar Munzer, Miller, Weeks, Kaciroti och Radesky (2019) resultat som visar att sociala samspel kan hjälpa barn att komma ihåg och att koncentrera sig, resultatet visar att de sker fler interaktioner och mer socialt samspel vid analog högläsning. De poängterar också att vuxnas närvaro är viktig för yngre barns förståelse för bokens innehåll. En centralt genomgående slutsats är att det krävs att barn får vägledning och stöd när de ska ta sig an att förstå en berättelse. Fortsatt literacyutveckling förutsätter att barnen känner sig delaktiga och engagerade, samt får möjlighet att på olika sätt gestalta sin förståelse för skriftspråket (Westlund, 2019).

Trots att tidigare studier visat att barn upplevs mer intresserade för digitala redskap, anses det inte underlätta barns förståelse för berättelsen eller öka barns känsla av engagemang (Sapsaglam et al., 2019). Arbetet med digitala redskap kan ses som ett stöd till att göra alla barn delaktiga och inkludera barn med annat språk än svenska, ett

resonemang som förs av Axelsson (2019). Hon gör anspråk på att det är genom att lyssna på det som sägs i omgivningen som barn skapar mening och lär sig språket för att så småningom själv börja utveckla sitt ordförråd. Att lyssna är därför en nyckel till literacy och förtjänar särskild uppmärksamhet i förskolan. Eftersom återkommande resultat i studierna är interaktionens centrala roll i barns literacy utveckling, kan därför inte förskolans roll och dess möjligheter till att skapa givande dialoger i barngruppen och möjligheter till reflektioner nog betonas (Axelsson, 2019).

Den socioekonomiska bakgrunden och de olika förutsättningar till digitala redskap som barn har kan vara en påverkansfaktor för barns literacy. Reich, Yau, Xu, Muskat, Uvalle och Cannata (2019) presenterar i sin studie ett resultat som visade att barn som hade liten eller ingen erfarenhet av digitala redskap presterade bättre i läsförståelsen än barn som var vana vid digitala redskap. Även Rasmusson (2014) tar upp den socioekonomiska bakgrunden som en påverkansfaktor för barns analoga läsning och läsförståelse såväl som deras digitala läsning och digitala läsförståelse. När barnen får uppleva nya undervisningsmetoder kan barnens nyfikenhet bidra till mer fokusering, vilket resulterar i pedagogiska fördelar med nya undervisningsmetoder. Sapsaglam et al. (2020) studie visar ett resultat om att digitala redskap under förskoleperioden inte kan ersätta interaktionen mellan barn och vuxen ansikte mot ansikte. Interaktioner kring användning av digitala böcker skiljer sig från interaktionen som sker vid analoga böcker, detta kan till exempel tendera till att barn pratar mer om enheten än själva berättelsen vid digital högläsning, då flera publikationer visat att vid läsning av analoga böcker är både vuxna och barn mer fokuserade på berättelseinnehållet (Bus et al., 2020). Att vuxna visar mindre engagemang vid digital högläsning presenterats av Strouse, Newland och Mourlam (2019) och ett återkommande resultat innefattar att digital högläsning inte gynnar sociala lässammanhang och detta får konsekvenser ur ett sociokulturellt perspektiv. Högläsning i samband med digitala redskap kan i det sammanhanget hindra ett gemensamt lärande och gå emot teorin om att människor genom sociala sammanhang skapar kunskap. Resultatet att vuxna kommunicerar mindre och ställer färre eller inga frågor vid digital högläsning är något som också styrks av Munzer et al. (2019) vars resultat visat att interaktionen mellan vuxna och barn minskar vid digital högläsning.

Förskollärarens roll vid digital högläsning

Svensk utbildning har länge haft tillgång till digitala redskap i undervisningen, men undervisningsmetoder har utförts på olika sätt och därför har effekten också kommit att variera mellan kommuner (Rasmusson, 2014). De områden som kommunen och förskolan väljer att prioritera och satsa på, blir således avgörande för hur förskollärare väljer att tolka sitt uppdrag. Det i sin tur påverkar vilka kunskaper och förväntningar förskollärare har på digitala redskap och hur de ska ingå i undervisningen.

Ett återkommande resultat i granskningen av publikationerna är att förskollärarens roll, kunskap och engagemang i undervisning i samband med digitala redskap är viktig för att redskapen ska användas på ett pedagogiskt sätt. Om förskollärare får kompetensutveckling inom digitala redskap i samband med högläsning, finns goda förutsättningar för att ge barn möjlighet till inflytande och en mer varierad undervisning (Laidlaw & Wong, 2016). Digital kompetens stödjer förskollärare att behärska och använda digitala redskap, det kan ge viktiga resurser som förskollärare kan använda för att förbättra barnens utveckling. En pedagogisk användning av digitala redskap kan komplettera och utöka traditionellt undervisningsmaterial på ett värdefullt sätt då effektiv användning av digitala redskap kan individanpassa undervisningen och det kan i sin tur underlätta lärandet för det enskilda barnet. Det är dock viktigt för förskollärare att vara väl insatta och planera hur undervisningen ska genomföras samt vara källkritiska till applikationer innan de introduceras för barnen (DeCarlo, Grant, Allen, Lee & Neuman, 2018). För att barn ska finna undervisningen meningsfull belyser Rasmusson (2014) förskollärarens roll och vägledning som viktig och detta ska fungera som ett stöd i barns användande av digitala redskap. Kervin, Danby och Mantei (2019) menar att förskollärarens kunskap om digitala redskap innebär att ha en förståelse för hur digitala redskap ska användas i undervisningen och forskning visar att med rätt vägledning kan digitala resurser stötta och komplettera undervisningen inom literacy. Det krävs också en medvetenhet om de ergonomiska faktorer som digitala redskap medför som till exempel påverkan på ögon, nacke, händer och att den totala skärmtiden kan gå ut över barns fysiska aktivitet och sociala samvaro. Det är viktigt att poängtera att för mycket sammanhängande tid i samband med digitala redskap kan påverka barns fysiska utveckling, och Dolgova, Batenova, Emelyanova, Ivanova, Pikuleva och Filipova (2019) hävdar att de bör finnas upplysningar om hur digitala redskap kan

påverka barns fysiska och psykiska hälsa samt att de ergonomiska faktorerna bör synliggöras.

Vid digital högläsning kan barn distraheras av ständiga avbrott i högläsningen, med ständiga avbrott menar Bus et al. (2020) att information och val av ljud, färg och symboler kan uppstå. Dessa riskfaktorer ligger i linje med Ivics (2019) resultat om att digitala redskap kan innehålla för mycket information och distrahera mer än att gynna barns literacy, därför krävs aktiv vägledning och stöd av vuxna för att kunna ta tillvara de resurser nätbaserade texter kan ge. Det framgår att även vuxna finner en del utmaningar som kan distrahera vid högläsning som sker i samband med digitala redskap, utmaningarna kan bestå av ljusförhållanden, volymjusteringar, skrollande på skärmen och att det kan uppstå opassande reklam. Detta i sin tur kan vara en anledning till att den analoga boken många gånger föredras framför den digitala boken (Mangen, Walgero & Brønnick, 2013). Barn med fonologiska svårigheter behöver tidigt få vuxnas stöd i att hantera kopplingar mellan text och bild oavsett om det är papperstext eller digital text. Nätbaserade texter kan medföra särskilda utmaningar och kan därför kräva fler förmågor som att kunna sköta tekniska funktioner och ha koll på flera saker samtidigt (Westlund, 2016).

Digitala böcker och analoga böcker

Det har under en tid diskuterats om digitala böcker kan komma att ersätta analoga böcker, trots det motiveras skolor och förskolor att fortsätta förlita sig på analoga böcker och ett återkommande resultat från publikationer är att digitala böcker inte kan ersätta den analoga boken utan mer användas som ett komplement. Analoga böcker betraktas ha ett mervärde i form av att lagra och förmedla kunskap (Knaus, 2017). Traditionellt sett har förskollärare förberett barnen på deras literacyutveckling genom att via analogt textformat erbjudit barnen upplevelser och möjligheter till olika vägar i undervisningen. Digitalisering blir dock allt viktigare i samhället och uppfattningen om literacy förändras för att inkludera digitala redskap i undervisningen (Beschoner & Hutchison, 2013). Barn visar mer intresse för digital högläsning än den analoga boken vilket forskning har visat (Kucirkova, 2019), det är fortfarande ovisst om detta engagemang är större på grund av barns begränsade tillgång till digitala böcker i förskolan eller de digitala böckernas interaktiva och multimodala funktioner. Från en mycket tidig ålder använder barn i allt större utsträckning digitala redskap, de fördelar

som skrivs fram vid analog högläsning gör att det blir nödvändigt att identifiera fördelar och gränser för barns digitala högläsning (Kucirkova, 2019). Flera resultat visar att barns läsförståelse upplevs vara bättre när de lyssnat till en analog bok, detta för att barnen enklare kunnat återge detaljer om berättelsen (Reich, Yau, Xu, Muskat, Uvalle & Cannata, 2019). När det kommer till barns känslomässiga engagemang för högläsning, visar flertalet publikationers resultat att det inte spelar någon roll för barnen om boken är i analog eller digital form utan avgörande är om barnen finner lässituationen meningsfull, intressant, socialt användbar och rolig (Bus et al., 2020). Liknande resonemang beskrivs också av Hermansson (2017) som har fått liknande resultat, att barns intresse är avgörande för om barnen ska tycka lässituationen är givande. Däremot framgår det att vuxna föredrar att läsa analog bok för att gynna barns lärande, få möjlighet till avkoppling och ett relationsskapande (Munzer et al., 2019). Vuxna är istället mer motiverade att använda digitala redskap för att belöna sitt barn och tillhandahålla sig själv med fritid (Strouse et al., 2019).

Digitala böcker finns gratis i stor utsträckning och kan enkelt nås från förskola och hemmet, vilket ger digitala böcker en större tillgänglighet än analoga böcker. Digitala böcker finns även i flera flexibla format vilket kan göra att de blir attraktiva i förskolornas undervisning (Prasetya & Hirashima, 2018). Den snabba digitala utvecklingen kan bidra till att språkundervisningen i framtiden utförs i andra former och detta skulle göra att läroplaner behöver revideras samt att utbildningsmaterial förändras i samband med en nyanserad digital kultur (Kazazoglu, 2020). Artefakter i form av digitala redskap eller analoga böcker anses av forskare kunna fungera som stöd för barns literacyutveckling. Digitala redskap anses ha hög status i förskolan och ofta finns enbart ett fåtal digitala redskap som barnen får turas om att använda. Dock poängterar Duek (2013) att barn kräver en viss förkunskap i hur digitala redskap bör användas för att barnen ska uppleva den digitala undervisningen som rolig.

Diskussion

I detta avsnitt kommer resultat av de publikationer som behandlats att diskuteras och jämföras med utgångspunkt från examensarbetets frågeställning. Avsnittet börjar med en diskussion om litteraturstudiens metod samt de publikationer som kommit att användas i arbetet för att uppnå syftet och svara på vår frågeställning. Därefter följer en resultatdiskussion som innefattar en sammansättning av publikationernas huvudresultat i samband med vår forskningsfråga, avslutningsvis diskuteras slutsatser och fortsatt forskning. Diskussionsavsnittet är uppdelat i fyra följande underrubriker, metoddiskussion, resultatdiskussion, slutsats samt framtida forskning inom området.

Metoddiskussion

I en litteraturstudie bör urvalet av publikationer, dess innehåll och kvalitet analyseras, begränsningar som utförs under sökningsprocessen samt hur täckande en sökning har varit bör också ingå i processen skriver Eriksson Barajas et al. (2013). Tydlighet i tillvägagångssättet ökar litteraturstudiens trovärdighet. En fördel med att göra en litteraturstudie är att den presenterar en opartisk översikt över den publicerade forskning som finns, dock betraktar vi att begränsningen till att kunna ställa följdfrågor till de valda publikationernas resultat eller tillvägagångssätt som en nackdel i en litteraturstudie. Sökorden som vi valde att använda skulle föra fram publikationer som passade in på vårt syfte och frågeställning och vi gjorde sökningen smalare genom att begränsa årtal, använda peer reviewed samt att vi valde att enbart söka publikationer som fanns tillgängliga i fulltextformat.

Skolsystem och undervisning skiljer sig åt mellan olika länder och en önskan hade varit att få fram fler publikationer som utförts i Sverige för att lättare sätta det i kontext till den svenska förskolan. I en litteraturstudie finns alltid en risk att publikationernas resultat feltolkas, särskilt om publikationerna är skrivna på ett annat språk. Vi har försökt minska den risken genom att individuellt läsa publikationerna för att sedan tillsammans diskutera våra analyser utifrån respektive publikation. För att vara säkra på att urvalet av valda publikationer var tydliga i syfte, metod och resultat, valde vi att göra en granskning av publikationerna. Vi utförde sedan en granskning för att säkerställa trovärdighet och kvalitet, detta gjordes också för att motverka egna värderingar kring publikationerna. Alla publikationer vi valt att inkludera i vår studie har varit peer

reviewed granskade, vilket betyder att publikationerna har blivit kritiskt granskade av experter och behövt uppfylla vetenskapliga krav för att få den märkningen. Vi vill poängtera att vi är förskollärarstudenter som har granskat publikationerna efter egna tolkningar. Värderingsmallen från Eriksson Barajas et al. (2013) som vi har utgått ifrån har till fördel gett oss en överblick över publikationerna samt vilka publikationer vi ska inkludera i vår studie efter den mallen. En nackdel vi ser är att granskningen blir tolkningsbar eftersom poängsättningen utgår från vad vi ser i publikationernas utformning. Forskningen som använts i detta arbete har till största del redovisat att etiska överväganden gjorts vilket indikerar på att medverkande inte tagit skada av forskningen. Vi är medvetna om att de val som gjorts kring publikationer, sökord och databaser har varit avgörande för vilket resultat vi fått i vår litteraturstudie, detta eftersom andra sökord och databaser möjligtvis hade kunnat resultera i andra publikationer som varit relevanta till vår frågeställning och som presenterat andra resultat. Om vi skulle ha fått göra om vår litteraturstudie hade vi valt att lägga fokus på att hitta publikationer skrivna ur barns perspektiv eftersom vi anser att det hade varit intressant att se vad ett sådant resultat kunnat visa. Vi hade också ansträngt oss för att försöka hitta fler svenska publikationer.

Genom att se återkommande resultat mellan de granskade publikationerna, fick vi fram de huvudrubriker som redovisas i resultatkapitlet. Det sätt vi skriver fram resultaten på ger läsaren en samlad bild över vad litteraturstudien belyser och eftersom många publikationer fick återkommande resultat ökar trovärdigheten i vårt examensarbete.

Resultatdiskussion

Syftet med detta examensarbete var att undersöka vad högläsning i samband med digitala redskap kan ha för betydelse för barns literacyutveckling. Syftet skulle besvaras genom att söka publikationer som var relevanta för vår frågeställning och som undersökte digitala redskap i samband med barns literacyutveckling. Resultatet av vårt examensarbete har fått bekräftat att forskning kring förståelsen av analog högläsning är betydligt mer omfattande än den forskning som gjorts kring digital högläsning. Tidigare läsforskning sker och har skett utifrån olika utgångspunkter, där forskare har valt att studera läsning och utgått från att läsning är läsning oavsett sammanhang och utförande. Andra forskare har intresserat sig för kognitiva förmågor, sociala aspekter eller använt sig av ett sociokulturellt perspektiv när de forskat om läsning. I det sociokulturella

perspektivet betonas betydelsen av textens innehåll, användandet av redskap och de sammanhang som läsning sker i. Olika forskningsmetoder inom läsförståelsen ger olika möjligheter och respektive metod har sina styrkor och svagheter (Rasmusson, 2014).

Resultatet av vår litteraturstudie gör anspråk på att digital högläsning inte automatiskt är gynnsam för barns literacyutveckling. Majoriteten av resultaten är kritiska till den digitala högläsningen och tydligt framhävs de risker och farhågor som digital högläsning kan medföra. Några enstaka positiva resultat har framträtt i form av att digitala redskap ger goda förutsättningar för att kunna individanpassa undervisning samt att digitala redskap kan fungera som en bra metod för att inkludera barn med annat språk än svenska. Ett mönster som vi uppmärksammat är att högläsningens framgång, oberoende av hur den genomförs, avgörs av hur förskollärare utformar och använder högläsningen. Detta framhålls i resultatet där det konstateras att förskollärares erfarenheter och kompetens är avgörande för om digitala redskap kan fungera som ett effektivt komplement till den analoga boken, ett resultat som motsäger Kristensens (2018) resonemang om att förskollärare inte behöver förkunskaper om digitala redskap i undervisningen. Kristensen (2018) lyfter istället vikten av förskollärares nyfikenhet och det gemensamma lärandet kring digitala redskap som avgörande för högläsningens betydelse. Baserat på de resultat vi fått fram i vår litteraturstudie, hävdar vi att samhällets digitaliserade framväxt kräver ett didaktiskt förhållningssätt, vilket innebär att verksamma förskollärare ständigt bör ifrågasätta vad digital högläsning skulle kunna bidra med, hur den skulle genomföras och varför digital högläsning ska användas i förskolan. Resultatet visar att användandet av analog högläsning som en pedagogisk metod fortfarande värdesätts starkt och att detta i nuläget *inte* kan ersättas av digital högläsning, högläsning i samband med digitala redskap ska snarare ses som ett komplement till analog högläsning. Detta resultat väcker funderingar i relation till Lagercrantz (2017) tankar om att digitala redskap mer och mer övertagit barns tidiga språkaktiviteter och hans åsikt om att digitala redskap inte anses kunna ersätta den direkta kontakten mellan barn och vuxna. Oro för att barns totala upplevelser av digitala redskap ska gå ut över barns tid för lek, analog läsning och den sociala samvaron är något som måste beaktas och ställas. I det avseende att aktiviteter inom literacy som läsande och skrivande numera ofta sker digitalt. Huvudresultaten i sammanställningen av våra resultat är att digitala redskap i nuläget visar sig medföra ett antal risker som har negativ inverkan på barns literacyutveckling. En viktig riskfaktor är förlusten av

interaktioner mellan vuxna och barn vid användandet av digitala redskap i jämförelse med den analoga boken. Detta resultat bekräftar liknande resultat från tidigare forskning.

Interaktionens roll i högläsning

Ett viktigt resultat i vår litteraturstudie är interaktionens roll i barns utveckling och lärande. Det framgår att vuxna tenderar att ha mindre dialog vid högläsning i samband med digitala redskap än vid den högläsning som sker analogt. Resultatet tycks bero på att vuxna har en förmåga att förlita sig på att de digitala resurser som används ska kunna ersätta förskollärarens närvaro och engagemang vilket medför att förskolläraren drar sig tillbaka. Analog högläsning kräver mer närvaro och uppmärksamhet från förskolläraren vilket kan göra att situationen, utifrån ett vuxenperspektiv, upplevs som mer givande för relation och anknytning. För att högläsning i samband med digitala redskap ska bli gynnsamt för barn, är det en förutsättning att vuxna engagerar sig genom att ställa frågor, lyssna, diskutera och reflektera tillsammans med barnen (Munzer et al., 2019). Studier visar att barn kunde återberätta mer om händelseförloppet i boken när texten hade läst analogt (Kazazoglu, 2020). En hypotes är att argumenten ovan kan vara en bidragande faktor till resultat som visat att barn tenderar att förstå berättelsen från analog text bättre än den digitala texten. Vi har i vår litteraturstudie utgått från ett sociokulturellt perspektiv, där socialt samspel och samarbete är avgörande för att ett lärande ska kunna ske. Våra resultat kring digital högläsning visar att digitala redskap i samband med högläsning inte kan ta stöd i ett sociokulturellt perspektiv, samtidigt som vi får bekräftat att det sociala samspelet är grundläggande del i högläsningens kvalitet och något som förskollärare bör ha i åtanke vid planeringen av verksamhetens undervisning. I de publikationer vi tagit del av har vi saknat forskning kring högläsning i grupp med hjälp av digitala redskap. Detta skulle kunna ske med hjälp av projektor i grupp för att erbjuda gemensamt fokus och dialoger.

Högläsningens betydelse

Det är sedan länge förstått att gemensam högläsning gynnar barns literacyutveckling, eftersom det stödjer barn att lära sig läsa och skriva och ger i sin tur barnen en möjlighet att förstå vad texten innebär (Fast, 2008). Eftersom digitala redskap är en viktig del i förskollärarens uppdrag (Skolverket, 2018) och ett aktuellt område att arbeta med känns det viktigt för oss som blivande förskollärare att i detta examenarbete få skriva fram

högläsning i samband med digitala redskap och dess betydelse för barns literacyutveckling. Vårt examensarbete kan också medföra nya insikter för yrkesverksamma förskollärare som kanske vill eller redan utför digital högläsning. Vid gemensam högläsning skapas trygghet och relationer, vilket är betydelsefulla beståndsdelar för barns utveckling och lärande. Förskollärarens förhållningssätt vid högläsning i samband med digitala redskap är avgörande för vilka möjligheter och förutsättningar barn ges. I förskolans läroplan (Skolverket, 2018) benämns förskollärarens roll i att barn ska få möjlighet att använda digitala verktyg för att stimulera deras utveckling och lärande. Digitala redskap har fått en roll i förskollärarens yrkesutövande är fortfarande relativt ny och det kan vara svårt att veta hur digitala redskap på bästa sätt kan användas i undervisningen. Det är dock viktigt att poängtera att digitala redskap inte ska ses som ett sätt att lugna ner barnen eller utgöra fritid för den vuxna, utan istället bör det ses som ett komplement i undervisningen som behöver vara rolig, intressant och gemensam. En utgångspunkt är att barn ska vara producenter av digitala redskap, inte konsumenter. Många förskolor i Sverige är berikade med många olika kulturer och språk, där kan förskolan använda högläsning i samband med digitala redskap som en metod för att inkludera barn med annat språk än svenska och det finns en flertal applikationer som underlättar detta. Genom en sådan metod kan undervisning och social gemenskap skapas på nya sätt. Vi hoppas att forskningsresultat om några år ser mer positivt på högläsning i samband med digitala redskap och vi finner att det är en sannolik tanke eftersom förskollärare då, förmodligen har mer beprövad erfarenhet och det finns säkrare vetenskapliga grunder inom ämnet.

Slutsats

Vi hade som utgångspunkt att se vilken betydelse högläsning i samband med digitala redskap har för barns literacyutveckling. Det är intressant att alla de publikationer vi valde att inkludera i vår litteraturstudie hade liknande resultat, och de få som redovisade positiva resultat hade skeptiska förklaringar till varför resultatet blev positivt. Ett exempel på ett sådant resultat är Beschoner och Hutchison (2013) som presenterar ett resultat där både förskollärare och barn var positiva till användning av iPads i undervisning, men resultatet problematiserades med att studien enbart utförts på två förskoleavdelningar där alla inblandade var vana användare av digitala redskap. Den analoga bokens styrkor när det kommer till högläsning och barns literacyutveckling benämns återkommande i vårt resultat och trots de mervärden analog högläsning tillskrivs, så har digitala redskap ändå fått en så betydelsefull plats i barns vardag. I och med barns tidiga användande av digitala redskap menar vi att de borde prata mer med barnen om att granska de informationsflöde som tillkommer vid användning av exempelvis internet och att vara kritisk till detta. Det är också viktigt att förstå risken med att en del barn idag väljer digitala redskap framför leken och en tidsbegränsning kan därför vara nödvändig, digitala redskap kan ses som ett redskap och ska inte ersätta den analoga boken.

Flera resultat problematiserar förskollärarens förhållningssätt vid användandet av digitala redskap i samband med högläsning. Det som framhävs som utmanande är förskollärares delaktighet och behov av ytterligare utbildning och kompetens. Att utgå från ett didaktiskt perspektiv betyder att se helheten i lärandet och att ställa sig frågor om vad som ska undervisas, varför det ska göras, hur det ska genomföras, vem undervisningen är för och när den ska ske. Om förskollärare planerar undervisning och utgår från de didaktiska frågorna ovan kan lärande och pedagogiskt innehåll synliggöras vilket ger grund för reflektion.

Didaktiska implikationer

Stora satsningar görs idag på att integrera digitala redskap i förskolans verksamhet samtidigt som forskning ökar inom området digitala redskap och dess påverkan på barns utveckling. Nya forskningsresultat presenteras ständigt inom ämnet och det kan medföra att det blir komplext för verksamma förskollärare att ta del och sortera det aktuella forskningsfältet inom digitala redskap. Som förskollärare idag är det viktigt att förhålla

sig till vetenskapen om att lärande och de källor som används för kunskap har förändrats som en följd av den digitala utvecklingen, det innebär bland annat att det inte längre räcker med att bara behärska grundläggande läsförmåga för att fungera som samhällsmedborgare. Förändringstakten gör att det är nödvändigt för förskollärare att kunna värdera och välja bland olika informationskällor, kunna leta upp den och bearbeta den på så många fler sätt än som skriven text. För att kunna omsätta teorier i praktiken krävs att aktuell forskning kombineras med undervisning och därför har vi i vår litteraturstudie haft ambitionen att utifrån forskning sammanställt aktuella resultat på ett överskådligt och begripligt sätt. Studien har bidragit med att synliggöra vilken betydelse digital högläsning i samband med barns literacyutveckling har och vi vill slutligen poängtera att den analoga högläsningen fortfarande värdesätts högt i förskolan. Vid alla beslut som rör barn, ska i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa (UNICEF, 2018). Således rapporterar denna studie det ansvar förskolan och därmed förskollärare har för att utveckla användningen av digitala redskap i allmänhet för att gynna barns lärande utifrån deras individuella förutsättningar och samhällets krav.

Fortsatt forskning

Vi har i vår litteraturstudie tagit del av många publikationer som utgått från barnperspektiv. Med barnperspektiv menar vi att publikationerna har varit baserade på vuxnas försök att förstå barn och deras behov, samt vuxnas föreställningar kring vad som är det bästa för barnen. Efter att ha genomfört det här examensarbetet anser vi att det finns ett ytterligare behov av att också synliggöra och undersöka detta område ur barns perspektiv detta är något som också uppmärksammas av Hermansson (2017). Att utgå från barns perspektiv skulle innebära att forskning utgår från det som visar sig för barnen, vad barnen själva upplever, tänker och uppfattar om högläsning i samband med digitala redskap (Johansson 2003).

Trots att forskning visar att digitala böcker ses som tillgängligt och många gånger är gratis, visas en problematik i att digitala redskap ständigt behöver utvecklas och uppgraderas, vilket i sin tur blir en ekonomisk fråga. I det sammanhanget blir digitala redskap, trots att digitala böcker är gratis och inte behöver produceras och tryckas, en riskfaktor för miljön. Det hade därför varit intressant att vidare forskat om vilka skillnader som finns på digitala böcker och analoga böcker ur ett miljöperspektiv.

I och med att digitala redskap hela tiden utökas och förändras i snabb takt ökar även forskningen inom det området. Vi tror att digital högläsning om en snar framtid är mer utbrett och beprövat och därför skulle det vara intressant att göra om denna litteraturstudie om några år, för att se om resultatet då skulle skilja sig från vårt nuvarande resultat. Fortsatt forskning skulle också specifikt kunna rikta in sig på gemensam högläsning i förskolan i samband med digitala redskap.

Referenslista

Axelsson, M. (2005). Litteracitetsutveckling i Stockholms flerspråkiga förskolor. I: Axelsson, M., Rosander, C. & Sellgren, M. *Stärkta trådar – flerspråkiga barn och elever utvecklar språk, litteracitet och kunskap*. Stockholm: Språkforskningsinstitutet i Rinkeby. Från:

<https://www.andrasprak.su.se/publikationer/facklitteratur/st%C3%A4rktatr%C3%A5dar-flerspr%C3%A5kiga-barn-och-elever-utvecklar-spr%C3%A5k-litteracitet-och-kunskap-1.81794>

Axelsson, M. (2019). *Litteracitetsutveckling i den flerspråkiga förskolan med fokus på barn med ett annat modersmål än svenska*. Från

<https://www.skolverket.se/download/18.75bdbbb116e7434ebf82117/1579863614881/artikel-litteracitetsutveckling-forskola.pdf>

Barlebo Wenneberg, S. (2000). *Socialkonstruktivism - positioner, problem och perspektiv*. Malmö: Liber.

Beschorner, B., & Hutchison, A. (2013). iPads as a literacy teaching tool in early childhood. *International Journal of Education in Mathematics, Science and Technology*,1(1), 16-24. ISSN: 2147-611X.

Björklund, E. (2008). *Att erövra litteracitet. Små barns kommunikativa möten med berättande, bilder, text och tecken i förskolan*. Doktorsavhandling, Göteborg: Göteborgs universitet.

Bryman, A. (2008). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Stockholm: Liber.

Bus, G., Neuman, B., & Roskos, K. (2020). Screens, Apps and digital books for young children: The promise of multimedia. *AERA open* 6 (1), 1-6. Doi: 10.1177/2332858420901494.

Damber, U. (2015). Read-alouds in preschool - A matter of discipline? *Journal of Early Childhood Literacy*, 15(2). 256-280. DOI: 10.1177/1468798414522823

DeCarlo, T., Jean, M., Allen, G., Lee, V., & Neuman, D. (2018). Information and digital literacies in a kindergarten classroom: An I-LEARN case study. *Early Childhood Education Journal*, 46(3), 265-275. Doi: 10.1007/s10643-017-0857-7.

Dolgova, V., Batenova, Y., Emelyanova, I., Pikuleva, L., & Filippova, O. (2019). Factors of the readiness for information exchange in pre-school education establishments. *Education Sciences*, 9(166). Doi:10.3390/educsci9030166.

Dominkovič, K., Eriksson, Y., & Fellenius, K. (2006). *Läsa högt för barn*. Lund: Studentlitteratur.

Duek, S. (2013). Artefakter i barns litteracitetspraktiker. *KAPET Karlstads universitets pedagogiska tidskrift*, 9(1), 72–86. Karlstad: Karlstads universitet

Eckeskog, L. (2019). *Kommunikation i förskolan. Förskollärares och barnskötares kommunikation med föräldrar i ett digitaliserat medielandskap*. Umeå: Umeå universitet. Från:
<http://umu.divaportal.org/smash/get/diva2:1275842/FULLTEXT02.pdf>

Edwards Santoro, L., Chard, D.J., Howard, L & Baker, S.K. (2008). Making the Very Most of Classroom Read-Alouds to Promote Comprehension and Vocabulary. *Reading Teacher*. *The Reading Teacher* 61(5). 396-408. Doi: I:10.1598/RT.61.5.4.

Ellvin, M. (red). (2006). *Ord och bild ger mening. Om literacy i förskola och skola*. Stockholm: Natur & Kultur.

Engdahl, I., & Ärlemalm-Hagsér, E., (2015). *Att bli förskollärare*. Stockholm: Liber.

Eriksson Barajas, K., Forsberg, C., & Wengström, Y. (2013). *Systematiska litteraturstudier i utbildningsvetenskap – Vägledning vid examensarbeten och vetenskapliga artiklar*. (1:a uppl.). Stockholm: Natur och kultur.

Fast, C. (2007). *Sju barn lär sig läsa och skriva: familjeliv och populärkultur i möte med förskola och skola*. Diss. Uppsala: Uppsala universitet. Från:

www.diva-portal.org/smash/record

Fast, C. (2008). *Literacy: I familj, förskola och skola*. Lund: Studentlitteratur.

Forsman, B. (2007). *Begrepp om forskningsfusk*. Rapport på uppdrag av Vetenskapsrådet. Från:

https://www.vr.se/download/18.2412c5311624176023d25a38/1529480538658/Begrepp-om-forskningsfusk_VR_2007.pdf

Fredriksson, U., & Taube, K. (2012). *Läsning, läsvanor och läsundersökningar*. Lund: Studentlitteratur.

Friberg, F. (Red.). (2017). Dags för uppsats: vägledning för litteraturbaserade examensarbete (2., [rev.] uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Helmersson Olsson, C., & Malmberg, B. (2016). *Digitaliseringen i skolan - Dess påverkan på kvalitet, likvärdighet och resultat i utbildningen*. Stockholm, Riksdagstryckeriet. Från: <https://data.riksdagen.se/fil/24B42258-6038-470F-80C6-F5CE149F401B>

Hermansson, C. (2017). Disembodied voice and embodied affect: E-reading in early childhood education. *Nordic Journal of Literacy Research* 3(1) 12-25. Doi: 10.23865/njlr.v3.467.

Håkansson, G. (2014). *Språkinläring hos barn*. Lund: Lunds universitet.

Ivic, I. (2019). Printed and digital media: Printed and digital textbooks. *Center for Educational Policy Studies Journal* 3, 25-49. Doi: 10.26529/cepsj.694.

Johansson, E. (2003). Att närma sig barns perspektiv Forskares och pedagogers möten med barns perspektiv. *Pedagogisk Forskning i Sverige*, 8 (1-2) 42-57 ISSN 1401-6788.

Jonsdottir, F. (2007). *Barns kamratrelationer i förskolan. Samhörighet tillhörighet vänskap utanförskap*. Doktorsavhandling, Malmö: Malmö universitet. Från:

http://muep.mau.se/bitstream/handle/2043/4984/Fanny_MUEP_10_maj.pdf;jsessionid=95B49396329A1E2EFB0DBB0649EC2192?sequence=1

Kazazoglu, S. (2020). Is printed text the best choice? A mixed-method case study on reading comprehension. *Journal of Language and Linguistic Studies* 16 (1), 458-473. Doi:10.17263/jlls.712879.

Kervin, L., Danby, S., & Mantei, J. (2019). A cautionary tale: Digital resources in literacy classrooms. *Journal of Curriculum Studies* 44(1), 1-14. Doi: 10.1080/17439884.2019.1620769.

Kjällander, S., & Moinian, F. (2014). Digital tablets and applications in preschool – Preschoolers' creative transformation of didactic design. *Design for Learning* 7(1), 10-33. Doi: 10.2478/dfl-2014-0009.

Kjällander S. (2016). *Plattan i mattan: Digitala lärplattor och didaktisk design i förskolan*. Doktorsavhandling, Stockholm: Stockholms universitet, barn och ungdomsvetenskapliga institutionen. Från: <https://www.uppsala.se/contentassets/ef5f63b9d1d44487a99c96096077246e/plattan-i-mattan.pdf>

Kjällander, S., & Riddersporre, B. (red.) (2019). *Digitalisering i förskolan: på vetenskaplig grund*. (Första utgåvan). Stockholm, Natur & Kultur.

Knaus, T. (2017). The potentials of digital media: Theoretical observations on the educational and teaching potential of tablet computers. *New Zealand Journal of Educational Studies* 14(1), 40-49. Doi: 10.24135/teacherswork.v14i1.102.

Kristensen, I. (2018). *Digital kompetens i förskolan: barns rätt att förstå sin omvärld*. Stockholm: Gothia Fortbildning AB.

Kucirkova, N. (2019). Children's reading with digital books: Past moving quickly to the future. *Child Development Perspectives* 13(4), 208-214. Doi: 10.1111/cdep.12339.

- Lagerkrantz, H. (2017). *Små barn och skärmar. Barn 0–6 år – information till föräldrar*. Stockholm, Gothia fortbildning AB.
- Laidlaw, L., & Wong, S. (2016). Literacy and complexity: On using technology within emergent learning structures with young learners. *An International Journal of Complexity and Education* 13(1) 30-42. ISSN: EISSN-1710-5668.
- Lawson, K. (2012). The Real Power of Parental Reading Aloud: Exploring the Affective and Attentional Dimensions. *Australian Journal of Education*, 56(3), 257-272. DOI: 10,1177/000494411205600305
- Liberg, C. (2003). Möten i skriftspråket. I: Bjar, L. & Liberg, C. (red.) *Barn utvecklar sitt språk*. Lund: Studentlitteratur.
- Liberg, C. (2005). *Hur barn lär sig läsa och skriva*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Lindgren, A. (2007). *Det gränslösaste äventyret: om böcker och läsning och att skriva för barn*. Stockholm: Eriksson & Lindgren.
- Lundgren Öhman, U. (2014). Förord i Lundgren Öhman, U. (red.) *Mediepedagogik på barnens villkor*. Stockholm: Lärarförlaget.
- Lundberg, I. (2010) *Läsningens psykologi och pedagogik*. Kungälv: Natur och kultur.
- Löfdahl, A. (2014). God forskningssed – regelverk och etiska förhållningssätt. Hjalmarsson, Maria och Franzén Karin (Red.), *Förskollärarens metod och vetenskapsteori*. Stockholm: Liber AB.
- Mangen, A., Walgero, B.R., & Brønnevik, K. (2013). Reading linear text on paper versus computer screen: Effects on reading comprehension. *International Journal of Education Research* (58) 61–68. Doi: <https://doi.org/10.1016/j.ijer.2012.12.002> Från: <https://eric.ed.gov/?id=EJ1005476>

Munzer, T., Miller, A., Weeks, H., Kaciroti, N., & Radesky, J. (2019). Differences in parent-toddler interactions with electronics versus print books, *Pediatrics* 2019.143(4) 1-10. Doi: <https://doi.org/10.1542/peds.2018-2012>.

Neuman, S.B., Wong, K.M., & Kaefer, T. (2017). Content not from predicts oral language comprehension: the influence of the medium on preschoolers' story understanding. *Reading and Writing*, 30 (8) 1753–1771. DOI: 10.1007/s11145-017-9750-4

Nilsen, M. (2018). *Barns och lärares aktiviteter med datorplattor och appar i förskolan*. Akademisk avhandling, Göteborg: Göteborgs universitet, Institutionen för pedagogik, kommunikation och lärande. Från: <http://hdl.handle.net/2077/57483>

Pihlgren, A. S. (2019). *Högläsning och samtal om text i förskolan*. 1-12. Stockholm: Skolverket Från: https://larportalen.skolverket.se/LarportalenAPI/api-v2/document/path/larportalen/material/inriktningar/5-las-skriv/F%C3%B6rskola/021-Lasa-o-beratta/del_01/Material/Flik/Del_01_MomentA/Artiklar/M21_fsk_01A_01_hoglasning.docx

Prasetya, D.D. & Hirashima, T. (2018). Design of multimedia-based digital storybooks for preschool education. *iJET* 13(2), 211-225. Doi: <https://doi.org/10.3991/ijet.v13i02.8188> Från: <https://online-journals.org/index.php/ijet/article/view/8188/4801>

Rasmusson, M. (2014). *Det digitala lärandet: Begrepp, processer och resultat*. Doktorsavhandling i pedagogik, Härnösand: Mittuniversitet Härnösand, Fakulteten för humanvetenskap. Från: <http://miun.diva-portal.org/smash/get/diva2:770228/FULLTEXT01.pdf>

Reich, M., Yau, C., Tallin, X., Uvalle, J. & Cannata, D. (2019). Digital or print? A comparison of pre-schooler's comprehension, vocabulary and engagement from a print book and an e-book, *AERA open* 5(3) 1-16. DOI:0.1177/2332858419878389. Från: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1229658.pdf>

Sapsaglam, Ö., Demet, A., & Nazlican, T., (2020). Comparisons of children's level of recall: Stories told through E-Book and picture book. *Academic Journals*, 15(3), 123-128. Doi: 10.5897/ERR2020.3934. Från: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1250471.pdf>

Selander, S. & Kress, G. (2017). *Design för lärande – ett multimodalt perspektiv*. Upplaga 2. Lund: Studentlitteratur AB.

Skolverket. (2018). *Läroplan för förskolan: Lpfö 18* (Rev. uppl.). Stockholm. Skolverket.

Skolverket. (2020). Sammanställning och spridning av forskningsresultat, Didaktik – vad, hur och varför? Lunds universitet. Från: <https://www.skolverket.se/skolutveckling/forskning-och-utvarderingar/forskning/innehall/sammanstallning-och-spridning-av-forskningsresultat#h-Didaktik>

Steinkuehler, C. (2010). Video games and digital literacies. *Journal of Adolescent & Adult Literacy*, 54(1), 61–63. Doi: 10.1598/JAAL.54.1.7. Från: https://www.researchgate.net/publication/240773247_Video_Games_and_Digital_Literacies

Strouse, G., Newland, L & Mourlam, D. (2019). Educational and fun? Parent versus pre-schoolers perceptions and co-use of digital and print media. *AERA open* 5(3), 1-14. Doi: 10.1177/2332858419861085. Från: <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/2332858419861085>

Stukát, S. (2011). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur.

Svensson, A.-K. (2009). *Barnet, språket och miljön*. Lund: Studentlitteratur AB.

Säljö, R. (2005). *Lärande & kulturella redskap: om lärprocesser och det kollektiva minnet*. Falun: Nordstedts akademiska förlag.

Trageton, A. (2014). *Att skriva sig till läsning - IKT i förskoleklass och skola*. Stockholm: Liber AB.

UNICEF Sverige. (2018). Barnkonventionen: FN:s konvention om barnets rättigheter.

Från: <https://unicef.se/barnkonventionen/las-texten#kort-version>

Vetenskapsrådet (2017). *God forskningssed*. Stockholm: Vetenskapsrådet. Från:

https://www.vr.se/download/18.2412c5311624176023d25b05/1555332112063/God-forskningssed_VR_2017.pdf

Westlund, B. (2016). Att läsa och förstå: *Läsförståelse av vad och för vem*. Stockholm:

Skolverket. Från:

<https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a65c5bd/1553967057896/pdf3694.pdf>

Wolff, Ulrika. (2017). *Fonologisk medvetenhet*. Stockholm: Skolverket.

World Health Organization (2019) *To grow up healthy, children need to sit less and play more*. New WHO guidelines on physical activity, sedentary behaviour and sleep for children under 5 years of age. Geneva. Hämtad från:

<https://www.who.int/news/item/24-04-2019-to-grow-up-healthy-children-need-to-sit-less-and-play-more>

Bilaga

För att förtydliga hur vi granskat publikationerna har vi skapat en tabell som på ett sätt beskriver hur vi gått tillväga i granskningen. Eriksson Barajas et al. (2013) skriver att en granskning bör innehålla studiens syfte, frågeställningar, design, urval, mätinstrument samt slutsatser. Alla nedan nämnda publikationer har genomgått samma granskning utifrån samma kriterier.

Tabell 2, Översikt av granskade artiklar

Nr	Artikel	Syfte och frågeställning beskrivs	Metod beskrivs	Design/studieuppläggning	Urval	Mätinstrument	Studiens slutsatser
1	Litteracitetsutveckling i den flerspråkiga förskolan med fokus på barn med ett annat modersmål än svenska, som nyligen anlänt till Sverige.	Ja	Ja	Kvantitativ studie	Temaarbete med barn utifrån en specifik bok med olika arbetssätt kring boken, bland annat QR koder.	Vi anser inte att det framgår.	Förskolans roll i barns utveckling anses som viktig. Interaktion mellan förskollärare och barn ger utrymme för barns frågor, jämförelser med egna erfarenheter och utforskande av olika språks uttryckssätt.
2	Screens, Apps and digital Books for young children: The promise of multimedia.	Ja	Ja	Kvantitativ studie	Vi kan inte se hur urvalet gått till.	Litteraturoversikt, studien innehåller en uppsättning valda artiklar som andra författare blivit uppmanade att skicka in.	Resultatet bekräftar att det inte spelar någon roll för barnen om en bok är analog eller digital när det kommer till barns känslomässiga engagemang.
3	Factors of the Readiness for Information Exchange in Pre-School Education Establishments.	Ja	Ja	Kvantitativ studie	230 barn, 350 lärare och 700 föräldrar.	Frågeformulär som har skickats ut till vårdnadshavare och lärare som sedan sammanställts. Samt genomförda intervjuer med barn.	Vidareutbildning för förskollärare inom digitala redskap och användningen av de i undervisningen i en förskolegrupp visar sig vara gynnsamt för barnen. Studiens resultat visar att ett sådant arbetssätt ger goda resultat och föreslår vidare studier inom ämnet.
4	Reich Stephanie M, Yau Joanna C, Xu Ying, Muskat Tallin, Uvalle Jessica & Cannata Daniela. (2019).	Nej	Ja	Kvantitativ, experimentell studie.	200 barn i åldrarna 3-5 år fick lyssna på samma berättelse på slumpmässigt valda sätt.	14 frågor ställdes om boken, inspelning och 161 läsepisoder spelades in. Experimentell studie.	Resultatet visar att barnen hade något högre poäng efter test där de hade läst en analog bok, till stor del på grund av att de barnen kunde återge mer detaljer om berättelsen. Barn som

							fick e-bok uppläst med berättarröst visade mer intresse för enheten än själva berättelsen. Barn visade motsvarande emotionellt och beteendemässigt engagemang vid båda läsmetoderna.
5	Is printed text the best choice? A Mixed-Method case study on reading comprehension.	Ja	Ja	Mixad metod	30 studenter deltog via intervjuer.	6 veckors forskning. De intervjuade studenterna var vana användare av dator. Intervjuerna bestod av 5 frågor som spelades in och transkriberades.	För att få fram ett resultat, jämfördes elevernas bästa betyg i respektive läst text. Detta resulterade i att barnen hade enklare att förstå läst text när det var på papper än när det skedde via digitala läromedel.
6	Printed and Digital Media: Printed and Digital Textbooks.	Ja	Ja	Kvantitativ studie.	Vi kan inte se hur urvalet gått till.	Empirisk forskningsöversikt med fokus på processerna med att läsa och förstå analoga och digitala texter.	För mycket information, som digitala redskap ofta medför, kan distrahera mer än att gynna undervisningen. Fördelarna med digitala läroböcker är att undervisningen kan individanpassas.
7	The potentials of digital media: Theoretical Observations on the Educational and Teaching Potential of Tablet Computers.	Ja	Ja	Litteraturstudie.	Vi kan inte se hur urvalet gått till.	Två inlämningsmedier analyserades – övningar via analogt och via digitalt.	Undervisning med hjälp av digitala läromedel kan gynna barnen i viss mån om lärare har rätt kompetens, dock kan inte digitala läromedel ersätta den analoga boken.
8	Digital reading: A question of prelectio?	Ja	Nej	Vi anser inte att det framgår.	Vi kan inte se hur urvalet gått till.	Litteraturöversikt	Resultatet visar att ytläsning av texten är en viktig process för att definiera textens struktur och få kunskap om hur ord bildas och böjs. Det framgår att ytläsning möjliggör för djupläsning och att dessa inte utesluter varandra.
9	A National Survey of Early Adopters of E-book Reading in Sweden.	Ja	Nej	Kvantitativ studie	Ett frågeformulär med 80–90 frågor skickades ut till slumpvis valda individer över 18 år.	Data samlades in via SOM-undersökningar (Society, opinion, media) under hösten 2012.	Jämfört med analog läsning lockar e-bokanvändningen en ganska liten andel av den svenska vuxna befolkningen.
10	Disembodied Voice and Embodied Affect: e-reading	Ja	Ja	Kvalitativ studie	Studien gjordes på tre förskoleklasser.	Videoetnografisk studie, samt fältobservationer.	Studien visar att barn visar större intresse för högläsning när de tycker att det är

	in early childhood education.						intressant, socialt användbart, personligt eller roligt att läsa. Det är viktigt att se barnens intresse i högläsning som en uppmuntran till fortsatt läsning istället för att fokusera på själva läsflytet. Det poängteras dock att det generellt är en brist på skrivna studier som tar barns perspektiv.
11	A cautionary tale: Digital resources in literacy classrooms.	Ja	Ja	Kvalitativ studie	Studien gjordes i tre slumpmässigt valda klassrum.	Observerande metod samt videoinsamling där barnen hade ögonspåringsglasögon.	Med hjälp av ögonspåringsglasögonen upptäcktes att barnets fokus hamnade mest på bilderna och mindre på den skrivna texten. En problematisering görs i studien om barnens brister i användningen av papper och penna. Det finns applikationer som ska underlätta detta, men allt kan inte ersättas med digitala redskap. Studien indikerar att alla applikationer inte alltid håller vad de lovar.
12	Att läsa och förstå: Läsförståelse av vad och för vad.	Ja	Ja	Kunskapsöversikt	Vi kan inte se hur urvalet gått till.	Undersöker främst förmågan att besvara frågor som söks online och jämför med när man besvarar frågor via papperstext.	Resultatet visar att de krävs att barn får aktiv vägledning och stöd av vuxna för att kunna ta tillvara de resurser nätbaserade texter ger.
13	Det digitala läsandet: Begrepp, processer och resultat.	Ja	Ja	Mixad metod	En granskning av flera studier inkluderas i denna publikation.	Forskningsöversikt	Fem huvudkategorier av färdigheter och förmågor visade sig vara viktiga för att eleverna skulle kunna skapa mening vid läsning på internet: traditionell literacy, multimodal literacy, navigation, IT förmågor och förmåga att hantera information.
14	Artefakter i barns litteracitetpraktiker.	Ja	Ja	Kvalitativ studie	En grupp barn i åldrarna 4-9 år.	En etnografisk ansats med observationer, informella samtal och semistrukturera	Den här studien visar resultat om att de finns två artefakter i hemmen som har stor betydelse för barnen, datorn och teven.

						de intervjuer. Dokumentation genom fältanteckningar som dokumenteras med foton. Intervjuer spelas in och transkriberas.	Surfplattan har hög status i klassrummet.
15	Differences in Parent-Toddler interactions With Electronic Versus Print Books.	Ja	Ja	Vi anser inte att det framgår.	37 föräldrar till små barn.	Videoinspelning , högläsnings protokoll och undersökningar som varade i 75 minuter.	Resultatet visar att vuxna är mindre engagerade i digital högläsning med barn, vilket resulterar i att dialogen och samspelet uteblir vilket hindrar barns språkutveckling.
16	Information and Digital Literacies in a Kindergarten Classroom: An I-LEARN Case Study.	Ja	Ja	Kvalitativ studie, fallstudie.	24 förskolebarn och deras lärare.	Intervjuer	Forskningsprocessen antyder att barn måste vara skickliga i att analysera digital information och i att använda digitala redskap för att engagera meningsfullt innehåll. Digital kompetens framstår som en nyckelkompetens
17	Literacy and Complexity: On Using Technology within Emergent Learning Structures with Young Learners.	Ja	Ja	Kvalitativ studie	Vi kan inte se hur urvalet gått till.	Data samlades in från två studier, ett tvåårigt projekt om barns användande av digitala redskap i samband med drama och en annan observerande studie om barns multiliteracy praktiker.	Med rätt redskap kan arbetet med digitala redskap ge barnen ett djupare lärande och ses som något gemensamt och återkommande.
18	Reading linear text on paper versus computer screen: Effects on reading comprehension.	Ja	Ja	Kvantitativ studie	72 barn från två olika grundskolor i Norge deltog i studien.	Barnen blev indelad i gruppen där ena gruppen läste analogt och den andra digitalt. Analys utfördes för att undersöka i vilken utsträckning läsmodalitet skulle påverka elevernas poäng på läsförståelse.	Huvudresultatet visar att gruppen som läst analog text fick bättre poäng på läsförståelse än gruppen som läst texten digitalt.
19	iPads as a Literacy teaching tool in early childhood.	Ja	Ja	Kvalitativ studie	Två förskoleavdelningar under en	Förskollärarna fick sex iPads att använda som	Studien visar att barn och förskollärare har en positiv syn på iPads i samband med

					sju veckors period.	instruktionsredskap.	undervisning. Studien problematiserar dock att studien enbart utfördes på två förskoleavdelningar där barnen kommer från medelklass och deltagarna var van att använda iPads.
20	Comparisons of Children's Level of Recall: Stories Told through E-Book and Picture Book.	Ja	Ja	Kvantitativ studie	Vi kan inte se hur urvalet gått till.	Forskningsdata samlades in genom att fråga barnen olika frågor om berättelserna och karaktärerna, efter berättande genom e-bok och bildbok. Strukturerat intervjuformulär med en till en intervju.	Resultatet visar att de finns en betydande skillnad i återberättande av bokinnehållet mellan den grupp som fick höra berättelsen genom bildboken och den grupp som fick höra den genom e-bok. Berättande med bildboken är effektivare på minnesnivå än berättande med e-bok. Digitala redskap under förskoleperioden kan inte ersätta interaktionen mellan barn och vuxen ansikte mot ansikte.
21	Educational and Fun? Parent versus Pre-schoolers Perceptions and Co-Use of Digital and Print Media.	Ja	Ja	Kvantitativ studie	48 familjer från ett landsbygdsområde i USA.	Online undersökning med frågor för vårdnadshavarna och enskilda intervjufrågor till barnen med videoinspelning.	Vårdnadshavare rapporterade att barnen var vana användare av både analoga och digitala metoder.
22	Design of Multimedia-based Digital Storybooks for Preschool Education.	Ja	Ja	Kvalitativ studie	Två förskoleklasser med barn i åldrarna 4-5 år i Indonesien.	Data samlades in via frågeformulär.	Studien avslöjar att barn var entusiastiska över digitala berättelseböcker, med eller utan stöd från lärare.
23	Children's Reading with Digital Books: Past Moving Quickly to the Future.	Nej	Ja	Kvalitativ studie	Vi kan inte se hur urvalet gått till.	Litteraturoversikt	Resultatet visar att digitala böcker av hög kvalitet kan hjälpa barn att lära sig och njuta av läsning. Det krävs dock vidare forskning för att utforma digitala böcker som håller en god kvalitet.